

חיידקים בשירות המדינה

אפרים קציר היה בעד; שלמה גור היה נגד. איך הוקמה חמ"ד ב', היחידה לפיתוח נשק ביולוגי עברי, מה מותר לגלות על פעולותיה, והאם היא קשורה להרעלת הבארות בעזה

שרה ליבוביץ־דר
איור: זאב אנגלמאיר

"אני מציע לך לרדת מחמ"ד ב'," אומר הנשיא לשעבר, פרופ' אפרים קציר. חמ"ד ב' הוא שם קוד של יחידה צבאית שהוקמה ב־1948, ופורקה ארבע שנים לאחר מכן. עצם הזכרת השם מעוררת בפרופ' קציר אי נחת בולטת. "לא רצוי לדבר על זה. זה יעורר ויכוחים שאין להם מקום ודברים שלא צריך לעורר. מה שהחליטו לפני 45 שנה, החליטו. העיסוק הזה היום לא יועיל לאף אחד ולא יהיה טוב לך או לעיתון שלך. כשאכתוב את הביוגרפיה שלי אזכיר גם את חמ"ד ב'."

– בגאווה?

"עבדתי בהרבה דברים במערכת הביטחון, זה אחד מהם, ואני גאה בהם."

גם פרופ' אלכס קינן, בביתו שבוודסהול, מסצ'וססס, מסויג מאוד. "אני לא יודע אם אפשר לדבר על חמ"ד ב'," הוא אומר בטלפון, "אני לא משוכנע שזה צריך להתפרסם." קינן היה מדען בכיר ביחידה, וסגן נשיא האוניברסיטה העברית. עכשיו הוא עובד באקדמיה למדעים בירושלים, ונמצא לשלושה חודשי עבודה במעבדות במסצ'וססס.

אפרים קציר היה בין מייסדי חמ"ד ב', אלכס קינן הוא האיש שרחף להקמתה. בפברואר 1948, שלושה חודשים לפני הקמת המדינה, התארגנה קבוצת מדענים, רובם ביולוגים מהאוניברסיטה העברית בירושלים, ודרשה מבן־גוריון להקים יחידת מחקר מדעית לפיתוח נשק ביולוגי. קינן עמד בראש הקבוצה. "רצינו לעסוק באספקטים מסוימים של המדע," הוא אומר.

"הייתי מעורב בחמ"ד ב' מההתחלה," מאשר קציר, "תכננו פעולות שונות, להכיר מה זה נשק ביולוגי וכימי ולבנות פוטנציאל, אם יהיה צורך בזה. כדי לדעת איך להתגונן."

– לפי השמועות אתה הבאת את החיידקים הראשונים לארץ, במטוס שהגיע בדיוק ביום שבו בן־גוריון הכריז על הקמת המדינה.

"זה חלומות יפים מאוד, אבל אין להם שום ממשות."

לא כולם היו שלמים עם הקמת היחידה החדשה. היו כאלה שחשבו שאין זה נאה להשתית את המדינה הצעירה על לוחמה ביולוגית, שאפשר להשיג את הניצחון בדרכים אחרות, נקיות יותר. "זו בעיה," אומר קציר, "בכל אספקט כזה של המדע תמיד מתעורר ויכוח, ובין שני יהודים תמיד יש ויכוחים."

– מה היתה עמדתך בוויכוחים האלה?

"חשבתי שטוב שנדע מה קורה בתחום הזה. ידענו שבאזורים מסביב לנו מפתחים נשק ביולוגי. אנשי מדע צריכים לתרום לחיזוקה של מדינת ישראל."

– זו היתה לא דרך נוראית מדי?

"זה בוודאי דברים נוראיים. הכול נורא. מלחמה היא דבר נורא."

קינן: "צריך להסתכל על זה מתוך פרספקטיבה של זמן, להבין מה היתה האווירה אז."

זה היה שלוש שנים לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, ואנשים חיו עדיין תחת הרושם הטרי של השמדת היהודים באירופה. כמה ניצולים, ובראשם אבא קובנר, חיפשו נקמה ותכננו מבצע הרעלה המוני בגרמניה. לזה נוספו החששות מפני נצחון הערבים במלחמת העצמאות.

אחד המתנגדים הנחרצים ביותר להקמת חמ"ד ב' היה שלמה גור. באוקטובר 47' הוא התחיל לגייס אנשי מדע וטכנולוגיה כתשתית לקראת מה שהיה אחר כך חיל המדע (חמ"ד). המטרה המיידית שלו היתה ליצר אמצעי לחימה שיעמדו לרשות כוחות ההגנה במלחמת העצמאות. "עבדנו בסדנאות באזור תל־אביב מהבוקר עד הערב," מספר גור, "הפרמנו את כל שולחנות השרטוט שהיו בתל־אביב. איתי עבדו אנשים בעלי אופי מוגדר. אלה היו יותר מהנדסים ופחות אנשי מדע. לא היו אז מעבדות ולא היה זמן לעסוק בצד המדעי."

אחרי הקמת המדינה, כשהתחיל הגיוס לצה"ל, התחילו לזרום לחמ"ד מדענים מהקלס. גור: "באותה תקופה קיבלתי את המינוי של מפקד החמ"ד, עם דרגה של סגן־אלוף. לי לא היה זמן לטפל בלוגיסטיקה של הקמת היחידה של המדענים. אני הייתי עסוק בייצור נשק בסדנאות. באותה תקופה התארגנו כל מיני קבוצות של מדענים. הביולוגים התארגנו באופן ספונטני. זו לא היתה יוזמה של בן־גוריון אלא משהו שבא מהם, אם כי מישהו דאג להעביר אותם מהאוניברסיטה בירושלים לשפלה. שם, בבית בתוך פרדס, הם עשו את מה שעשו."

גור לא היה מעודכן במה שנעשה ביחידה. "הם היו רחוקים ממני גם פיזית, אני ישבתי במטה האופרטיבי של חמ"ד, בבניין הבימה בתל־אביב, ובתנאים של אותם ימים היה קשה מאוד לנסוע ממקום למקום, וגם נפשית הייתי רחוק מהם. לא הייתי שלם עם היחידה הזאת. היתה לי תחושה נפשית אינסטינקטיבית שאנחנו לא צריכים את זה."

הוא לא שמר את דעתו לעצמו, אבל גם לא הרגיש רחף מיוחד לבטא אותה. "כל מי שצריך היה לדעת על התנגדותי ללוחמה הביולוגית ידע," אומר גור. "פעם, בקריה בתל־אביב, עצרה אותי אישיות ממלכתית מאוד בכירה ושאלה אותי למה בעצם אני מתנגד לזה. לא עניתי. אני הייתי חייב בדיווח רק לשני אנשים, לשר הביטחון, בן־גוריון, ולרמטכ"ל, יגאל ידין, והם מעולם לא התעניינו בזה. איש מהם אף פעם לא קרא לי לשיחה בנושא, או

פרסום ראשון

ביקש ממני הסבר להתנגדות שלי."

כשהסתיימו הקרבות, אומר ניר, וחיל המדע הכין את תוכנית ההתארגנות העתידית שלו, הוא לא כלל את חמ"ד ב' בתוכניותיו. "התנגדתי לזה, ומישהו מלמעלה, באלגנטיות ומתוך הבנה לרגשותי, לקח ממני את היחידה הזו. ככה נולד השם חמ"ד ב'. ומאותו רגע אני כבר לא הייתי אחראי לזה."

– למה התנגדת? בגלל הפגיעה האפשרית באוכלוסיה אזרחית?

"היו מחשבות באלה, אבל זה מגובש אצלי רק עכשיו. כשאת שואלת על זה. אז לא חשבתי על זה, פשוט היתה לי התנגדות נפשית לזה. חשבתי שלמאמץ המלחמתי אין צורך בזה, ואחרי המלחמה לא צריך לעסוק בזה. ההתנגדות שלי היתה מוסרית־ערכית. אבל מאחר שאיש לא קרא לי לשיחה ושאל אותי למה אני מתנגד, לא דיברתי על זה."

– בדיעבד אתה מצטער שלא התנגדת בקול ובאופן יותר נמרץ?

"לא היה זמן. היה לי עומס עבודה עצום. העברנו נשק מהסדנאות ישר ללוחמים שבחזית. בעיות מוסריות לא העסיקו אותנו אז. במה אני עסקתי? גם אני הייתי עסוק בבניית אמצעים להרוג. צריך להבין את התקופה. היתה ראנה גדולה בהנהגת היי־שוב, הלא־ידוע היה רב מהידוע, פעלנו לפי אינסטינקטים, ואת לא היתה האטמוספירה לדבר על מוסר. עשינו ולא חשבנו על התוצאות."

– על תוצאות העבודה של חמ"ד ב' שמעת?

"שמענו הכול, על מגפת הטיפוס בעכו ועל עזה. היו המון

אפרים קציר: "תכננו פעולות שונות. להכיר מה זה נשק ביולוגי וכימי ולבנות פוטנציאל. פיתחו את זה כדי לדעת איך להתגונן"

שמועות באותה תקופה, אבל אף פעם לא ידעתי אם זה אמת או לא."

עד היום לא פורסם מחקר רציני על חמ"ד ב'. יונתן ברנחום, סופר ותחקירן, ערך כמה תחקירים על מלחמת העצמאות "ותמיד איכשהו הגעתי לחמ"ד ב'," הוא אומר. "הבנתי שהרבה אנשים יוד־עים על זה. זה היה אחד מאותם סודות גלויים שהפכו במרוצת השנים לתסביך. גם אותי זה די הבהיל. לא ידעתי מה לעשות עם זה. הסיפור הזה היה קשה בעיני. הרי בימי הביניים תמיד האשימו

שלמה גור: "הביולוגים התארגנו באופן ספונטני. לא הייתי שלם עם היחידה הזאת. היתה לי תחושה נפשית אינסטינקטיבית שאנחנו לא צריכים את זה"

יהודים בהרעלת בארות ופה פתאום התברר שיהודים באמת עסקו בזה. לא ידעתי איך להתמודד עם זה."

מאותה סיבה, כשהתבקש לאסוף חומר לספר בנושא, סירב. "איך שלא אסובב את ההיסטוריה, תמיד זה מגיע לחמ"ד ב'. אני סוגר את הדלת וזה נכנס מהחלון, אני סוגר את החלון, זה נכנס מהארובה. החלטתי לוותר. איך אפשר לכתוב ספר בלי להזכיר את המעשים האיומים האלה. אבל מצד שני, איך אני יכול לכתוב שאנחנו, העם שמתיימר להיות הכי מוסרי, עושה מעשים כאלה."

לא רק המתעדים נבהלו. כל מי שהיו לו יד ורגל בנושא מעדיף היום לשתוק. מה שנעשה אז, בלהט ובשכנוע פנימי עמוק, מנסים היום להסתיר בבושה. מבין אלה שחיים עדיין העדיפו רבים לש־תוק, פגישות בוטלו ברגע האחרון. טלפונים נטרקו כשאנשים הבינו במה מדובר. "לא על כל מה שעשינו במערכת הביטחון צריך לדבר," אומר אפרים קציר.

מסיבה זו לא הרבה ידוע על התוצאות המעשיות של עבודת חמ"ד ב'. ההיסטוריון הצבאי אורי מילשטיין נתקל בכמה מקרים של הרעלות שנעשו, כנראה, בעזרת עבודות הפיתוח של מדעני חמ"ד ב'. "כמעט כל כפר ערבי שנכבש במהלך מלחמת העצמאות, מקור המים שלו הורעל כדי למנוע מתושביו את החזרה ליישוב. זה היה חלק מהעסק. משה דיין היה אחראי לזה."

אחת הפעולות הגדולות של המבצע התבצעה זמן קצר לפני כיבוש עכו. בספרי המלחמה מוזכרות המגפות שהשתוללו בעיר לפני שנכבשה ב־17 במאי 1948. מילשטיין אומר כי המגפות לא היו מקריות, וכי צה"ל הוא שהרעיל את מקורות המים של עכו לפני שפתח בהסתערות על העיר. יעקב פונדק, מפקד פלוגה בג־דוד 21 של חטיבת כרמלי, היה מעורב בזה."

פונדק, היום פנסיונר מנהריה, מתרגז מאוד כשהוא נשאל על כך. "מה פתאום אתם מחפשים עכשיו צרות שהיו בארץ לפני 45 שנה? דבר כזה בחיים שלי לא עשיתי. אני לא יודע שום דבר על זה. מה תשיגו על ידי זה שתפרסמו את זה? אפילו אם זה... למה אתם צריכים לפרסם?"

הצלחת המבצע בעכו המריצה את מקבלי ההחלטות להמשיך בקו הפעולה הזה. ב־22 במאי 1948 נשלחו שני לוחמים מיחידת המסתערבים של הפלמ"ח לפעולה מודיעינית סודית ברצועת עזה. השניים היו דוד מזרחי, יליד ירושלים, שגדל והתחנך בשכונת שעריים ברחובות, ודוד עפגין, ששינה את שם משפחתו לחורין, יליד אריתריאה, שהתחנך בשפיה והצטרף אחר כך לקיבוץ אפיקים.

יום אחרי שחצו את הקווים נתפסו השניים על ידי חיילים מצ־רים ליד בארות מים מצפון לעזה. בחקירה הודה חורין שמפקדו, משה, נתן לו מימיה מלאה בחיידקי טיפוס ודיזנטריה, "להטיל אותה אל באר המים כדי שהמחלה תמית את הצבא המצרי." הם הועמדו לדין, הורשעו ונידונו למוות. שלושה חודשים אחר כך,

אם עדיין אינכם מבוטחים בקופת חולים, אם אתם מתלבטים לאיזו קופת חולים להצטרף - אנחנו באים לקראתכם במבצע מיוחד

הכי בריא להצטרף לכללית

הצטרפו עכשיו בתנאים מיוחדים

קופת חולים כללית פותחת בימים אלה במבצע רחב היקף למצטרפים חדשים. במסגרת המבצע יוענקו למצטרפים החדשים תנאים מיוחדים, הכוללים מסי חבר מופחתים ומגוון של הטבות ייחודיות. עובדי קופת חולים כללית, יגיעו למאות אלפי בתים בישראל ויציגו בפניכם, את כל היתרונות ואת התנאים המיוחדים שקופ"ח כללית מעניקה למבוטחיה.

עכשיו אנחנו משתדלים יותר

קופ"ח כללית עוברת לאחרונה שינויים יסודיים של יעול ושל שיפור השירות. עובדי קופ"ח כללית עושים כל מאמץ כדי להקל על המבוטחים ולהנעים את השירות. לאחרונה הנהגנו גמישות בבחירת הרופא המטפל ופניה ישירה לרופאים מקצועיים באמצעות מוקדים ממוחשבים.

רק בכללית הבריאות כוללת הכל

קופ"ח כללית מעניקה למבוטחיה את המגוון הגדול והמקיף ביותר של שירותי בריאות:

- עכשיו ניתן בקופ"ח כללית לבחור את הרופא המטפל ולפנות אליו ישירות, וכמו כן להגיע לרופאים מקצועיים עצמאיים לפי בחירה וללא צורך בהפניה.
- בקופ"ח כללית צוותים המעניקים לחולים המרותקים לביתם טיפול ומעקב בבית.
- בקופ"ח כללית מרכזים מתקדמים לבריאות האשה ולמעקב לפני ההריון ובמהלכו.
- רק לקופ"ח כללית 1,286 מרפאות המרושתות בכל רחבי הארץ.
- רק לקופ"ח כללית רשת מרפאות לרפואה מיידית - מר"מ.
- רק בקופ"ח כללית מרכז רפואי מיוחד לבריאות הילד, 26 מרכזים לבריאות הילד ומאות תחנות יטיפת חלבי בכל רחבי הארץ.

קופת חולים כללית
ההסתדרות הכללית

באוגוסט, נתלו השניים ונקברו בשכונת א־דימאל שבעזה.

בישראל הופיע אזכור ראשון לפרשה ב"ידיעות אחרונות", ב־28 במאי 1948. בהוצאה שנייה העיתון מצטט את סוכנות רויטר מקהיר: "הודעה מצרית רשמית אומרת: שני ציונים נעצרו בקרבת המחנה המצרי בעזה. כשנחקרו השניים אמרו כי נצטוו לשים חיידקי טיפוס ודיזנטריה במי השתייה של הצבא המצרי. לשם כך השתמשו בצנצנת שנמצאה אצל אחד השבויים. השני הודה כי זרק את הבקבוק למים."

הגירסה הישראלית הרשמית היתה שונה. ביוני '48, כשהמצרים הודיעו שהשניים אשמים בזיהום מקורות המים ליד עזה וכי יוצאו להורג, מסר קול ישראל בער־בית שזו עלילה מתועבת. מדוע נשלחו השניים לעזה, אם כן? "תפקידם היה לעקוב אחרי תנועות הצבא וכן להעריך את מורל האוכלוסיה האזרחית באותו אזור," כתב אלי לנדאו ב"מעריב", כעבור 20 שנה.

האם נשלחו למשימת ריגול בלבד, או אכן ניסו להרעיל את בארות המים של עזה? משה כרמלי מעין־חרוד, מפקדם של השניים, כועס מאוד למשמע השאלה. "את לא תקבלי תשובות על שאלות כאלה. לא אצלי ולא אצל אף אחד אחר. איך את מעיזה? על מה את מדברת? מדובר בחיים של אנשים."

— הם מתים כבר 45 שנה.

"זה לא שעשוע עיתונאי, או משחק מלים, או סקופ. אנשים נתנו את חייהם. תמצאי לזה את התשובה בעצמך."

— איך אני יכולה למצוא בעצמי את התשובה?

"לחשוב, לחשוב, לחשוב."

גם שמעון סומך, ממפקדי המסתערבים ומי שהדריך את השניים לקראת הפעולה, לא מוכן לדבר. "עד שהמ־משלה לא תודיע מה היה שם, גם אני לא אדבר. המדינה לא הודיעה מעולם שהיא שלחה אותם להרעיל בארות, איך אני יכול להגיד את זה?"

— מה חשבו ביחידה על ההאשמות המצריות?

"ביחידה חשבו שזה לא נכון מה שהמצרים אומרים. אני לא יודע אם הם צדקו כשהם חשבו שזה לא נכון."

עם שמריהו גוטמן, מפקד המחלקה, אי אפשר לדבר. הוא מאושפז, חולה מאוד, בבית החולים הדסה בירושלים. לפני שנתיים פגש אותו אברהם קירס במושב בית־אלעזר. הוריו של קירס התגוררו בשכנות להוריו של מזרחי בשכונת שעריים, והוא גדל על עלילות הגבורה של המרגל המת. בצבא שירת בתפקיד דומה לזה של מזרחי, ולכן חש הזדהות גדולה עם גיבור ילדותו.

לפני ארבע שנים התחיל קירס לחקור את הפרשה, נפגש עם עשרות אנשים ושלח מכתבים לכל מי שיכול לדעת משהו. אפילו למרים תעסה גלזר שלח מכתב, "מפני שגם היא תימניה, כמותי וכמו מזרחי." מהתשובות לא למד קירס הרבה. "לכבוד הנשיא אין כל ידיעה או מידע לגבי המקרה אותו הינך מזכיר," כתב לו עוזרו האישי של חיים הרצוג. "אני לא בקיא בפרשה זו משום שהתרחשה לפני שאני הגעתי ליחידה," השיב לו יעקב נמרודי.

השיחה עם גוטמן היתה גלויה מאוד. "ישבתי אצלו כמה שעות. הוא סיפר לי שהם נשלחו להרעיל את הבארות בעזה. הוא אמר שהוא התנגד לפעולה מהסוג הזה, לכן עזב מיד אחר כך את המסתערבים."

קרוביהם של מזרחי וחורין חיים עם הסיפור כבר 45 שנה. "אני לא יודעת מה הוא עשה," אומרת שושנה גמליאל, אחותו של מזר־חי. "אני לא יכולה להגיד דבר כזה בכלל. בשבילי זה לא חשוב. אני רק רוצה לדעת איפה הוא קבור. כמו שהם ידעו לשלוח אותו, ככה שידעו לחפש אותו."

רחל כצמן, משדות־ים, אחותו של עזרא חורין, אומרת שתקופה ארוכה מאוד כאבה לה המחשבה שלקחו בחור צעיר ושלחו אותו למשימה כזאת. "בואי נקרא לילד בשמו. הסך הכול היה שהוא נשלח לשים מיקרובים במים. נראה לי מאוד לא הוגן להרעיל בארות. אם היו מרעילים לי בארות הייתי מרגישה מאוד רע עם זה. אני בכלל נגד מלחמות ובטח נגד סוג כזה של מלחמה. הרי בני אדם היו אמורים לשתות מהמים האלה."

אהבתי את אחי מאוד, אומרת כצמן, גורלנו יחד, היינו קרובים זה לזה. "היינו ארבעה ילדים במשפחה, שניים גדולים ושניים קט־נים. עזרא ואני היינו הקטנים. הוא טיפל בי. הוא היה קרוב אלי. אני יודעת שהוא היה בן אדם מצפוני מאוד. במקרה הזה הוא כנראה חשב שזה מה שיציל אותנו. ייתכן גם שאילצו אותו לעשות את הדבר הזה."

פעם ניסתה לברר לאיזו משימה נשלח אחיה לעזה. "פגשתי את אחד ממפקדיו בסמינר בירושלים. אני מורה. גם הוא היה מורה ושם, בירושלים, באווירה רגועה, בין הרצאה להרצאה, שאלתי אותו אם אחי באמת ניסה להרעיל בארות. אלה אמצעי הלחימה שהיו לנו פעם, הוא אמר, וזהו זה. אף אחד לא דיבר איתי על זה אף פעם. היום כולם משתמטים, כל אחד אומר שלא ידע כלום, פתאום כולם או התנגדו או שהם שותקים."

השתיקה פעלה לכל הכיוונים. שנים ניסתה כצמן לברר מה עלה בגורלו של אחיה. "מיד אחרי שהוא נעלם הלכתי למחנה שלו בגבעת־השלושה. אף אחד לא רצה לדבר איתי, עד שסוף־סוף התקבלתי לשיחה." בתחילת שנות ה־60 הקימו לחורין ולמזרחי מצבות, בהר הרצל בירושלים, כחללים שמקום קבורתם לא נודע. שמם חקוק גם באנדרטה לחללי המודיעין שליד צומת גלילות.

"למעשה אף פעם לא עשו ניסיון רציני למצוא את גופותיהם ולהביא אותן לקבורה בישראל," אומרת כצמן. "פעם שאלתי את מאיר עמית, למה לא מעלים את העצמות שלהם, והוא אמר לי: 'אבל הוא הודה.' היה כנראה פחד בהנהגה, שקיים עד היום. לא רוצים להתעסק עם זה כדי שלא יתעורר ויכוח ציבורי על מה שהם עשו. אבל גם לשתיקה יש כוח משלה. ההתעלמות המוחלטת הזו מוכיחה שנעשה שם משהו לא ישר ולא נקי. השתמשו בהם למשי־מה בזו וזרקו אותם. זו ההגדרה שלי. הכושי עשה את שלו, הכושי יכול ללכת."

דוד מזרחי ועזרא חורין תחת משמר מצרי, ערב הוצאתם להורג. מתוך הספר "לאור היום ובמחשך" מאת ירוחם כהן

אורי מילשטיין: "כמעט כל כפר ערבי שנכבש, מקור המים שלו הורעל כדי למנוע מתושביו את החזרה ליישוב. משה דיין היה אחראי לזה"

הדרך מהבקו"ם לבנגקוק עוברת בקופ"ח מכבי

מבצע למשתחררים מצה"ל

☎ התקשר עוד היום לטלפון:
03-5653535, 02-294423,
04-303135, 057-291363.
מסור פרטים אישיים
ונציגנו יתקשר לתאם אתך פגישה.

צ'ופרים מיוחדים למצטרפים בתקופת המבצע

- 12 חודשים-ראשונים של ביטוח רפואי חינם במכבי לאחר השחרור משרות סדיר, קבע, או שרות לאומי.
- ובנוסף, 12 חודשים ראשונים של ביטוח רפואי משלים חינם ב"מכבי מגן" ו"מכבי מקיף" (השתלות איברים בחו"ל).
- ביטוח רפואי חינם לטיול בחו"ל.*
- תרופות ותכשירים רפואיים לטיול בחו"ל**
- תשלום של 29 ש"ח לחודש בלבד יאפשר לצעירים השוהים בחו"ל, שמירה מלאה על הזכויות בקופ"ח מכבי עד גיל 30.

* 60 הימים הראשונים בחו"ל יוענקו חינם (דרכונית מכבי). הביטוח עד ל- 120 הימים הבאים בחו"ל ב-$0.5 בלבד ליום.

** תלוש בסך 50 ש"ח ימסר בסניף ועמו ניתן לקבל המוצרים בכל בתי המרקחת של קופ"ת מכבי.

קופת חולים מכבי.
קופת החולים הטובה בישראל.

תוקף המבצע עד 31.10.93,
פרטים בסניפים.
המבצע כפוף לתקנון הקופה ונהליה.

לבן דרור ימיני, עיתונאי עם אפיל מזרחי־יוני, יש כל הנתונים להיות אהוד על עמיתיו לדרך, אנשי שכונות ופעילי שלום מזרחים. למה בכל זאת רובם מסתייגים ממנו בלהט כזה

ככה הוא באמצע

אילן לוטנברג
צילום: שרון ב.ה.

בן דרור ימיני קיבל לאחרונה אישור למעמדו הנוסק כתביב השמאל היוני. שמו הוזכר באחד משני המועמדים לערוך את ספינת הדגל האינטלקטואלית של רצ, כתב העת "פוליטיקה". זו לא היתה ההצעה היחידה שקיבל ימיני, עיתונאי ופובליציסט בעל כרטיס ביקור מזרחי־יוני כולם. שמואל וילח'ני, למשל, הציע לו את המקום השני ברשימתו העצמאית לעיריית תל־אביב. אבל ככל שגוברת הפופולריות שלו בחוגים אלה, היא יורדת אצל חברים לשעבר, פעילים מזרחיים שמאשימים אותו בתככנות, אתיקה מפוקפקת, חוסר לויאליות אישי ואידיאולוגי ואופורטוניזם פוליטי.

ימיני (39), בן למשפחה תימנית, גדל בשכונת גבעת עמל בצפון תל־אביב, במה שהיה עד 1948 הכפר הערבי ג'מוסי, שכונת מצוקה בלב אזור יוקרתי. את פריצת הדרך שלו עשה עם פרסום ספרו, "אנרוף פוליסי" (1986), בהוצאת מפרש, שמזוהה עם השמאל הקיצוני.

את האנרוף מסג ימיני, אז סטודנט בעל נטיית לימין, כבהניסט שחשב אותו בטעות לערבי. החוויה הזו עוררה אותו לתהליך מחשבתי שהביא לשינוי עמדות. מוספי העיתונים יצאו בכתבות אוהדות עד גלהבות, וירון לונדון אף ייחד לו תרבנית שלמה של "סוף ציטוט" בטלוויזיה.

התחנות הבולטות בדרכו מאז היו קבוצות מזרחיות כמו "אוניברסיטה 25", חוג רעיוני של סטודנטים ואנשי אקדמיה; התוכנית לפעילי ציבור באוניברסיטת תל־אביב, שאותה אף ניהל; עיתון השכונות "הפסיש", שהיה בין מקימיו; וקריירה פוליטית קצרה של שנתיים וחצי בתמ"י, במסגרתה היה עוזרו של השר אהרן אוזן ודובר משרד הקליטה.

ויקי שירן, פמיניסטית מזרחית, פגשה בימיני לראשונה בתקופה שבה השתתפה במאבק נגד סדרת הטלוויזיה "עמוד האש", שלדבריה גימדה את חלקם של היהודים המזרחים בבניין הבית השלישי. בהמשך היו שניהם חברי תמ"י, ובמסגרת הפעילות של השמאל המזרחי החדש, ייצגו את חבריהם לרעיון בשורת מפגשים עם פלסטינים באירופה.

"אני יודעת שהוא תמיד נעלב כשאומרים עליו את הדברים האלה," אומרת שירן, "אבל לי הוא לא נראה כמישהו שהייתי הולכת איתו בכל דבר עם סימיה אחת, אם אתה מבין מה כתנתי. את מה שהוא עשה למען הרעיון שלנו אף אחד לא יכול לקחת ממנו, אבל הרבה פעמים הוא אומר דברים לא מקובלים שיש מטרה מאחוריהם. מה שמעניין זה שתמיד יש לו הסבר לזה אחר כך."